

PREGLED SLOVENSKE KNJIŽEVNOSTI OD 1945 DO 2000*

Jože Pogačnik, Silvija Borovnik, Darko Dolinar, Denis Poniž, Igor Saksida, Majda Stanovnik, Miran Štuhec, Franc Zadravec: *Slovenska književnost III*. Ljubljana: DZS, 2001. 619 str.

Prelom tisočletja so zaznamovali številni dogodki, med drugim tudi izid nove zgodovine slovenske književnosti v treh knjigah. Prvo knjigo, ki je izšla leta 1998, je napisal Jože Pogačnik in zajema obdobje od srednjega veka do vključno realizma ter obsega 399 strani; druga knjiga iz leta 1999 obravnava na 339 straneh moderno, ekspresionizem in socialni realizem, njen avtor je Franc Zadravec; tretja, zadnja knjiga, z letnico 2001, pa obravnava povojno obdobje do današnjih dni. Za razliko od prejšnjih dveh je ta skupinsko delo, za katerega so Jože Pogačnik, Silvija Borovnik, Darko Dolinar, Denis Poniž, Igor Saksida, Majda Stanovnik, Miran Štuhec in Franc Zadravec prispevali na skupno kar 619 straneh spoznanja s področja, s katerim se vsak od njih najintenzivneje ukvarja, medtem ko je za imensko kazalo in slikovno gradivo poskrbel Tine Logar oziroma Tanja Vihar (poglavje *Dramatika*). Knjiga je razdeljena na devet poglavij, in sicer poleg tradicionalnih razdelkov lirika, pripovedna proza in dramatika vsebuje še poglavje o književnosti v zamejstvu in zdomstvu ter o mladinski književnosti, kratko oznako časa in prostora ter poglavje o obliterarnih pojavih, kot so literarne revije in programi, literarna veda in kritika ter prevodna književnost. Ker je to po tridesetih letih prva nova zgodovina slovenske literature in sploh prva, ki obravnava našo neposredno zdajšnjost, je bil njen izid toliko bolj potreben in zaželen. *Slovenska književnost III* tako obravnava obdobje od leta 1945 do 2000, njeni monografski predhodniki pa sta bili osma knjiga *Zgodovine slovenskega slovstva* iz leta 1972, katere avtor je bil Jože Pogačnik, ter *Slovenska književnost 1945–1965*, ki je bila prav tako skupinski projekt Borisa Paternuja, Helge Glušič, Matjaža Kmecla, Jožeta Koruze ter Franca Zadravca. Pri analizi knjige nas je zanimalo, v čem se *Slovenska književnost III* razlikuje od že omenjenih knjig, katera nova spoznanja prinaša, kakšno metodologijo in periodizacijo uporablja, kaj so bili kriteriji za izbor avtorjev, kakšne so njene oblikovne posebnosti ipd. Za začetek pa si natančneje oglejmo posamezna poglavja.

Poglavje *Lirika* sta na 113 straneh pripravila dva avtorja. Pogačnik je prispeval zanimiva uvodna razmišljanja o določnicah lirskega pesništva, inovativnosti pojavov, oblikovnih in slogovnih izhodiščih, o veličini in nemoči besede ter analizo pesnikov od Župančiča do 60. let, pri čemer je največ pozornosti posvetil ustvarjanju Kocbeka, Minattija, Krakarja, Zlobca, Menarta, Koviča, Zajca, Strniše, Tauferja in Zagoričnika. Avtor se pri posameznem pesniku sprašuje o položaju subjekta, odnosu do zunanje resničnosti, lirskem razpoloženju, jezikovnih posebnostih, najbolj reprezentativne pesmi so tudi natisnjene in interpretirane na širšem obzorju pesnikove poetike in opusa. Avtorjeve ugotovitve v glavnem sovpadajo s podobnimi analizami Paternuja (*Od ekspresionizma do postmoderne*) in Kosa (študija k antologiji *Moderna slovenska lirika 1940–1990*). Kar pa nas pri branju zmoti, je neenakomernost obravnave. Tako so npr. zaporedoma predstavljeni avtorji *Pesmi štirih*, pri čemer so Zlobec, Menart in Kovič predstavljeni vsak na petih straneh, Pavčku pa je iz neznanega vzroka namenjene le pol strani. Podobno Pogačnik našteje pesniške zbirke Svetlane Makarovič, nekaj njenih izjav, ki kažejo na pesnično avtonomno držo in življenjski nazor, kratak citat Janka Kosa, nato pa zaključí: »Ta lirika je preprosto enkratna in zunaj običajnih literarnozgodovinskih meril.« (str. 85), a kljub enkratnosti je pesnici namenil samo dobro stran, brez kakršnih koli pesniških zgledov ali konkretnih literarnovednih analiz. Če primerjamo to poglavje z *Zgodovino slovenskega slovstva VIII* istega avtorja, opazimo, da gre večinoma za ponatis tako splošnih izhodišč kot tudi natančneje predstavljenih pesnikov, le da so pri naštevanju zbirk dodane še tiste, ki so nastale po letu 1972, na novo dodani avtorji pa so

* Ocena knjige je bila uredništvu revije oddana že septembra 2001, zato v njej niso upoštevani pomisleki, kritike in pojasnila, ki so se oblikovali na kasnejših okroglih mizah in v periodiki.

obravnavani bistveno bolj površno. Ker gre za avtorje, ki še živijo in še vedno ustvarjajo, bi si želeli izvedeti, kakšno ustvarjalno pot so prehodili po letu 1972 ter v čem se zgodnje zbirke razlikujejo od kasnejših, vendar pa na to vprašanje ne dobimo odgovora. V nadaljevanju poglavja Denis Poniž obravnava šestdeseta, sedemdeseta, osemdeseta leta in postmoderno, poleg časovnih določnic pa pri razvrščanju avtorjev upošteva še slogovne in vrstne značilnosti, to so konkretna poezija, poetika lingvizma, poezija novega formalizma ipd. Gre za natančen in poglobljen pregled, ki pa je hkrati napisan razumljivo in informativno. Avtor je dovolj aktualen, saj v obravnavo vključuje najnovejše zbirke in tudi avtorje najmlajše generacije, rojene v sedemdesetih letih, kot sta Aleš Šteger in Jurij Hudolin, prav zato pa še toliko bolj pogrešamo nekatera imena, kot so npr. Matjaž Pikalo, Brane Senegačnik, Taja Kramberger, Peter Semolič.

Silvija Borovnik je poglavje o pripovedni prozi oblikovala v enotno, dobrih petdeset strani obsegajoče poglavje. Kljub enotnemu obdobju 1945–2000 pa poglavje ni nepregledno, temveč nudi bralcu sistematičen in zgoščen vpogled v razvoj pripovedne proze ter najpomembnejše informacije o življenju in ustvarjalnem opusu posameznega avtorja, za zahtevnejšega bralca pa bo pregled dobro izhodišče za nadaljnje raziskovanje. Avtorica v posameznih delih analizira pripovedne elemente, podaja vsebinske in žanrske oznake, dela primerja in vzporeja med seboj, išče tuje vplive, dobro nakaže prehode od enega stila k drugemu ter novosti v stilnih postopkih, za dodatno privlačnost pa poskrbijo zanimivi in ilustrativni citati iz pripovednih del ter intervjujev z avtorji. Borovnikova na začetku opredeli tudi izbor avtorjev, in sicer pravi: »Namen pričujočega literarnozgodovinskega pregleda je tako med drugim osvetliti tudi dela nekaterih preslabotno poudarjenih in predstavljenih avtorjev in avtoric, obenem pa poudariti in razvrstiti samo tisto prozo, ki zaznamuje bodisi duhovnozgodovinske bodisi umetniške vrhove in je pomembna za razvoj sodobne slovenske proze v celoti« (str. 147). Za obdobje do 80. let se je nekako že pokazalo, kdo so umetniški vrhovi, zato se je avtorica lahko obširneje posvetila dovolj ozkemu številu kanoniziranih avtorjev, ki pa jih vključujejo že tudi Kosov *Pregled slovenskega slovstva* ter deloma *Slovenska književnost 1945–1965* in *Zgodovina slovenskega slovstva VIII*, druge pa je na kratko omenila. Večji problem predstavlja proza zadnjih dvajset let, ki je sproducirala ogromno del in novih avtorjev. Izbor Borovnikove predstavljajo Drago Jančar, Marjan Tomšič, Branko Gradišnik, Jani Virk, Marjeta Novak Kajzer, Katarina Marinčič, Nada Gaborovič, Nedeljka Pirjevec, Vlado Žabot, Berta Bojetu, Maja Novak in Feri Lainšček, preostali avtorji so označeni z nekaj povedmi ali pa le poimensko naštet. Vsekakor je opazna avtoričina želja po favoriziranju ženskih avtoric, verjetno pa bi bilo potrebno vsaj omeniti še Evalda Flisarja, Dušana Merca, Toneta Perčiča, Zorana Hočevarja, Vinka Möderndorferja, pogrešamo pa tudi avtorje najmlajše generacije, kot sta npr. Aleš Čar in Nina Kokelj. Prav tako so prepovršno označeni avtorji kratkih zgodb, še posebej, če upoštevamo, da je »v osemdesetih letih kratka zgodba doživela (predvsem po zaslugi mlade generacije) silovit vzpon, ki je očitno povlekel za seboj tudi nekatere starejše pisatelje in se tudi v devetdesetih letih ni povsem polegel« (Virk 1998: 300). Prav tako bi si več pozornosti zaslužil Blatnikov roman *Plamenice in solze*, po Virkovem mnenju edini pravi slovenski postmodernistični roman, in bi torej tudi po kriterijih Borovnikove ustrezal izboru, vendar pa je le naštet skupaj s *Šopki za Adama venijo* in *Biografijami brezimnih* kot zbirka kratke proze. Glede kronološkega zaporedja avtorjev se nam zdi bolj smiselno predstaviti Miška Kranjca pred Jančarjem in Tomšičem in ne obratno. Želeli bi si tudi omembe nekaterih najnovejših del posameznih avtorjev, npr. Jančarjev roman *Zvenenje v glavi*, Mačjo kugo Maje Novak, Lainščkov *Petelinji zajtrk* ipd.

Najobsežnejši del knjige predstavlja poglavje o slovenski dramatik, ki zajema kar 144 strani. Njen avtor, Denis Poniž, v uvodnih ugotovitvah, problemih in dilemah izhaja iz prepričanja, da se slovenske dramatike ne da razvrstiti v zadovoljive modele, ker so ti vedno le približki, prav tako se mu zdi sporna časovna kontinuiteta, zato je poskušal značilne stopnje, obrate, preskoke slovenske dramatike analizirati problemsko. Avtor se je odločil za zelo izčrpen prikaz, bralec pa

bo zagotovo presenečen, koliko dramskih besedil obstaja in kako malo je širše znanih in dandanes uprizarjanih. Poglavlje nedvomno odlikujejo najrazličnejše povezave med avtorji in besedili, navajanje koristne strokovne literature ter zavedanje statusa dramskega besedila, ki v polni moči zaživi šele na odru, zato avtor besedila opremi z letnico knjižne izdaje ter z letnico krstne uprizoritve, imenom režiserja in gledališke hiše. Problem pa nastane, ker je ogromno število dram in avtorjev obravnavanih brez prave hierarhije in pogostoma preveč razdrobljeno in členjeno. Na to kaže že samo kazalo, ki ima po eni strani vendarle še časovne razdelke, ki pa jim istonivojsko sledijo najrazličnejši problemski, motivni, zvrstni naslovi, tako da ne moremo natančno določiti, kam kaj sodi. Na primer poglavju *Dramatika igre in videza, kritike in skepse* (1965–1972) sledi *Poglavje o novi komediji*, ki združuje tako raznolike avtorje, kot so Jovanovič, Šeligo, Jančar, Svetina, Jesih, Rupel, Rudolf ... in katerih obravnavana besedila prav gotovo niso vsa komedije in tudi ne sodijo vsa v nakazani časovni okvir. Po drugi strani pa *Dramatika poznih osemdesetih in devetdesetih let* zajema vsega skupaj le štiri strani in le šest avtorjev, to so Flisar, Novak, Möderndorfer, Zupančič, Potočnjakova in Ravnjak – preostali sodobni dramatikci so vsebovani v drugih najrazličnejših poglavjih – pri čemer je to verjetno področje, ki bi bralce najbolj zanimalo, saj je prvič predstavljeno v takšnem pregledu. Kljub izredno natančnemu pisanju se je ravno v zadnje poglavje prikradlo tudi nekaj napak in pomanjkljivosti, tako so dramatikci brez letnic rojstva (izjema je Flisar), Ravnjakov *Tugomer ali tisti, ki meri žalost* je bil prvič uprizorjen v Mestnem gledališču in ne v Drami, igra *Slepe miši* Drage Potočnjak je bila prvič uprizorjena leta 1996 v Mladinskem gledališču in ne 1998 v Drami, v Flisarjevi igri *Stric iz Amerike* nastopa brat Marko in ne Janez, to je namreč ime glavne osebe, pogršamo tudi omembo Zupančičeve igre *Ubijalci muh*, dramatika Borisa A. Novaka pa bi si verjetno zaslužila več kot le deset vrstic, kar je tudi najkrajša predstavitev med vsemi obravnavanimi avtorji (najbolj izčrpno je predstavljen Ivan Mrak z devetimi stranmi). Poniž veliko prostora nameni vsebini dram, na kratko označi osebe in gradnjo drame ter dogajalni čas in prostor, doda kakšen ilustrativni citat iz besedila ali strokovne literature (največkrat so citirani Kermauner, Inkret, Kralj in Koruza), vendar pa včasih pogršamo tudi kakšne osnovne podatke. Tako imamo npr. podnaslov Stanko Cajnkar, ki mu sledi skoraj eno stran dolga vsebina igre, za katero se izkaže, da moramo njen naslov sami poiskati na prejšnji strani, ter dvovrstična oznaka, ker pa gre za manj znanega avtorja, bi pričakovali vsaj nekaj podatkov o tem, kdo je to, s čim se je ukvarjal, kaj je pisal, ali je predstavljena igra njegovo edino delo ipd., vendar pa ostaja obsežna vsebina naša edina informacija. Po drugi strani pa so bistvene informacije pogosto podane mimogrede in se izgubijo znotraj obsežnih vsebin in citatov, zato poglavje zahteva izurjenega in razgledanega bralca, ki bo celotno poglavje prebral od začetka do konca in ne bo iskal le določenih avtorjev, del, časovnih obdobj ipd., ampak si bo šele na podlagi celote izoblikoval mnenje o razvoju dramatike in njenih ustvarjalcih. Prav zato poglavje o dramatikci vse bolj prerašča v pisanje, ki se ne ozira na ključne avtorje in besedila ter prav zato kljub ogromnemu številu koristnih informacij in obsežnemu predstavljenemu gradivu deluje nepregledno in posledično manj ustrezno za takšen tip objave.

Poglavji *Književnost v zamejstvu in zdomstvu* ter *Mladinska književnost* sta novost pričujoče monografije, saj v *Slovensko književnost 1945–1965* nista bili vključeni, prvo zaradi tehničnih in časovnih težav pri zbiranju gradiva, drugo pa zaradi svojevrstnega področja (Paternu et al. 1967: 5). Jože Pogačnik izhaja iz prepričanja, da sta zamejska in zdomska književnost sestavni del matične slovenske besednometnostne ustvarjalnosti in sta z nekaterimi kulturološkimi in psihološkimi lastnostmi povezani s slovensko književnostjo, hkrati pa sta spojeni tudi z duhovno tradicijo okolja, v katerem živita (str. 357). Prav zato zasluži ta književnost obravnavo v posebnem poglavju, ki ga avtor začne z literarnozgodovinskimi in kulturnozgodovinskimi izhodišči, predstavi publikacijske možnosti na Koroškem, Tržaškem in v Argentini, nato pa se posveti posameznim literarnim ustvarjalcem. Če smo v poglavju *Pripovedna proza* pogršali avtorje, kot so Alojz Rebula, Borut Pahor, Florjan Lipuš, Marko Sosič in Igor Škamperle, jih najdemo v

pričujočem poglavju, prve tri natančneje označene, zadnja dva le omenjena. Pri tem se nam zastavi vprašanje, ali so ti avtorji res del zamejske tradicije, saj jih večina pregledov slovenske književnosti ne obravnava ločeno. Pogačnik je na 48 straneh popisal ogromno ustvarjalcev, njihovih leposlovnih del in drugih oblik kulturnega delovanja, izpostavil najvidnejše vrhove, vendar pa ima bralec kljub temu občutek, da gre pogosto preveč za naštevanje in premalo za pravo kritično analizo. Avtor se je pri svojem pisanju osredotočil predvsem na tri sklope, to so koroški, tržaški in argentinski, medtem ko so slovenski ustvarjalci v Združenih državah Amerike, v Kanadi, v Avstraliji, na Japonskem in na Švedskem obravnavani na vsega dveh straneh in pol. Kljub nekaterim pomislekom pa je to dragoceno poglavje z obilo strokovnih informacij, ki na zgoščen način nudi vpogled v to vrsto književnosti, ki pa še čaka na nadaljnja raziskovanja, saj ji bodo šele ta določila ustrezno mesto in vrednost znotraj slovenske literarne zgodovine.

Igor Saksida opredeli mladinsko književnost kot naslovniško zvrst književnosti, katere bistvo je umetniškost. V treh podpoglavjih na 62 straneh predstavi povojno mladinsko poezijo, pri čemer največ pozornosti posveti poeziji estetske inovacije in poetiki modernizma. Mladinsko prozo, ki je najobsežnejša, kompleksna in najbolj raznolika, razdeli najprej glede na resničnostni kriterij v dve skupini, znotraj katerih so dela predstavljena po literarnih vrstah. Povojna slovenska mladinska dramatika zajema mladinsko gledališko igro, lutkovno igro, avtor pa se na kratko dotakne tudi mladinske radijske in televizijske igre. Vsako podpoglavje zaokroži kratek sklep. Bralec tako dobi zgoščen, natančen in sistematičen pregled, ki posebej opozori na najpomembnejša dela v opusu posameznega avtorja kot tudi na prelomna besedila v razvoju mladinske proze.

Preostala poglavja monografije se ukvarjajo s področji, ki niso neposredno slovenska književnost v ožjem smislu, vendar pa s svojim delovanjem dopolnjujejo in sooblikujejo njen obstoj: to so literarne revije, literarna veda in kritika ter prevodna literatura, deloma pa sodijo sem tudi uvodna razmišljanja. Ker je koncept teh poglavij jasen, podajanje zgoščeno in pregledno, mogoče le tu in tam manjka kakšno ime, letnica ali naslov, jih bomo le na kratko predstavili. Tako v uvodnem poglavju *Čas in prostor* Franc Zadravec označi politično in širše kulturno dogajanje v Sloveniji od leta 1945 do danes, pri čemer posebno pozornost posveča vlogi pisateljev in kulturnikov pri ustvarjanju in ohranjanju slovenske identitete, katere bistvo je slovenski jezik. Avtor je pri svojem esejističnem pisanju včasih sanjavo romantičen, na drugem mestu pa aktivistično pozivalen. Težišče razpravljanja pa je vendarle obdobje do osemdesetih let: tako so tudi največkrat citirani avtorji Kidrič, Vidmar, Kocbek, Bor, Kardelj, Pirjevec, Zihlerl, želeli pa bi si več sodobnih razmišljanj npr. Jančarja, Kosa, Debeljaka in drugih o postmoderini dobi ter položaju in vlogi literature v sodobnem času. Miran Štuhec v poglavju *Literarne revije in programi* najprej na splošno spregovori o vlogi književnih revij, njihovi uredniški politiki, razvoju ter še posebej o književni kritiki in njenih vplivih. V nadaljevanju natančneje predstavi 28 revij, in sicer smer in koncept delovanja posamezne revije, našteje člane uredništva, sodelavce in literate, ki so v njih objavljali, ter opiše njihovo nadaljnjo usodo. Darko Dolinar v poglavju *Literarna veda in kritika* predstavi slovenske institucije in založništvo, ki deluje na področju literarne vede, nato pa po generacijskem zaporedju še slovenske literarne znanstvenike in kritike ter pomembnejše publikacije s področja literarne zgodovine in teorije. Obsežen del poglavja se ukvarja s teoretično-metodološkimi usmeritvami literarne vede ter njenimi predstavniki od pozitivizma, empirizma, duhovne zgodovine do idejno-metodološkega pluralizma ter obnovljenega empirizma in historizma. V zadnjem poglavju z naslovom *Prevodna književnost* Majda Stanovnik pregledno in informativno po literarnih vrstah našteje in označi glavne slovenske prevajalce ter zbirke in antologije prevodne literature, kot so *Lirika*, *Mojstri lirike*, *Sto romanov, XX. stoletje*, *Veliki večni romani* ipd., pri čemer na kratko opozori tudi na nekatere najpogostejše prevajalske probleme.

Če so avtorji v Predgovoru knjige *Slovenska književnost 1945–1965* zapisali, da je »dogovor o skupinskem delu moral upoštevati znatne individualne razlike pri obravnavi mnogih, tudi

bistvenih vprašanj« ter da je pri tem »proti naši volji prišlo tudi do rahlih nesorazmerij v obsegu, odmerjenem posameznim literarnim zvrstem« (Paternu et al. 1967: 5), lahko zapišemo, da sta obe težavi opazni tudi pri *Slovenski književnosti III*. Čeprav je bil načrt knjige velikopotezen in knjiga prinaša na enem mestu zbranih ogromno informacij, ki obravnavajo literaturo v njenem ožjem in malo širšem pomenu, pa iz končnega izdelka ni viden nek enoten koncept, tako glede obsega poglavij, izbora avtorjev, periodizacije, kar velja zlasti za osrednja poglavja o liriki, pripovedništvu in dramatiki. Tako so velika razhajanja že pri dolžini poglavij, saj zajema poglavje o dramatiki skoraj toliko strani kot lirika in proza skupaj. Tudi pri izboru avtorjev ni vedno jasno, ali je cilj predstaviti reprezentativne avtorje ali pa zajeti v obravnavo čim širše število ustvarjalcev ter v kolikšni meri naj bodo vključeni najsodobnejši avtorji, to je tisti, ki so začeli objavljati v devetdesetih letih. Vprašanje izbora ustvarjalcev in del je zato očitno reševal vsak avtor sam, vendar pa smo na trenutke dobili občutek, da je bila (ne)obravnavo določenega avtorja nemalokrat odvisna od interesnega področja posameznega znanstvenika in je vse preveč subjektivna. Na področju periodizacije knjiga ne prinaša bistvenih novosti, bolj ali manj se izogiba časovnim zamejitvam ter pisce razvršča problemsko ali literarnozvrstno. Ker gre za publikacijo, ki očitno želi celovito prikazati sodobno slovensko literaturo in noče biti le zbirka posameznih študij, na kar kaže že sam naslov, bi bilo potrebno takšna vprašanja reševati skupaj, in čeprav vedno niso možni enoumni odgovori, bi bilo smiselno nekaj takšnih skupnih ciljev, načrtov, spoznanj, pa tudi dilem in razhajanj predstaviti v predgovoru, ki pa ga knjiga nima. V času vizualnih medijev in najrazličnejših tehničnih sredstev bi bilo potrebno več pozornosti posvetiti tudi uredniški in oblikovni plati, tako pa je knjiga precej puščobna, monotona, slabo grafično opremljena, naslovi v kazalu niso vedno jasno hierarhizirani, način citiranja in navajanja referenc ni povsem enoten ipd. Tudi po izboru fotografij knjiga precej zaostaja za *Slovensko književnostjo 1945–1965*, za katero je Joco Žnidaršič posebej napravil umetniške fotografije piscev, medtem ko so fotografije piscev v pričujoči knjigi neizrazite in neaktualne: tako sta npr. na fotografijah Aleš Debeljak in Alojz Ihan, avtorja, rojena istega leta, pri čemer je prvi moški srednjih let, drugi pa, kot da je ravnokar odložil šolsko torbo. Nekoliko boljši je izbor fotografij z gledaliških predstav ter izbor naslovnih mladinskih del in literarnih revij.

Ker takšne monografije po dosedanjih izkušnjah izidejo samo vsakih nekaj desetletij in so torej namenjene več generacijam, smo do njih še posebej pozorni, pa tudi kritični. Kljub nekaterim pomanjkljivostim pomeni *Slovenska književnost III* prvi zgoščen vpogled v dogajanje na področju sodobne slovenske književnosti in bo zato marsikateremu bralcu dobrodošel vodnik, nadaljnja branja in raziskovanja pa bodo dala tudi jasnejšo sliko o izvornosti in kakovosti slovenske literature ob koncu tisočletja.

LITERATURA

- Janko KOS, 1989: *Pregled slovenskega slovstva*. Ljubljana: DZS.
– – 1995: *Moderna slovenska lirika*. Ljubljana: Mladinska knjiga (Knjižica Kondor; zv. 271).
– – 1995: *Na poti v postmoderno*. Ljubljana: Literarno-umetniško društvo Literatura (zbirka Novi pristopi).
Boris PATERNU et al., 1967: *Slovenska književnost 1945–1965*. Ljubljana: Slovenska matica.
Boris PATERNU, 1999: *Od ekspresionizma do postmoderne*. Ljubljana: Slovenska matica.
Jože POGAČNIK, 1972: *Zgodovina slovenskega slovstva VIII*. Maribor: Založba Obzorja.
Tomo VIRK, 1996: *Slovenski roman in Evropa. Usoda slovenskega romana v dobi postmodernizma*. Doktorska disertacija. Ljubljana: FF.
– – 1998: Čas kratke zgodbe. *Čas kratke zgodbe: antologija slovenske kratke zgodbe* Ljubljana: Študentska založba (zbirka Beletrina). 289–341.
Janja ŽITNIK (ur.), 1999: *Slovenska izseljenska književnost I–III*. Ljubljana: Rokus.

Mateja Pezdirc Bartol
Filozofska fakulteta v Ljubljani